

Наталія Астрахан,
доктор філологічних наук, доцент,
професор кафедри германської філології та зарубіжної літератури, ДВНЗ «Житомирський
державний університет імені Івана Франка»,
вул. В. Бердичівська, 40, м. Житомир, Україна

«ГАРРІ ПОТТЕР» ДЖ. К. РОЛІНГ: РОЗВИВАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ДИДАКТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ

У статті цикл романів Дж. К. Ролінг про Гаррі Поттера піддається рефлексії з погляду впливу на становлення і розвиток особистості читача-старшокласника. Метою статті є здійснення дидактичної інтерпретації романного циклу задля визначення розвивального щодо особистості потенціалу створеної письменницею картини світу та концепції людини, визначення значущості смислів, віднайдення у процесі інтерпретації щодо впливу на аксіологічну сферу сучасної людини, осмислення «поттеріани» як певної розвивальної програми, підпорядкованої завданню підготовки молодшої людини до завдань і викликів сучасності, пов'язаних із необхідністю навчання і розвитку протягом усього життя для гармонізації особистісного та загального буття. В процесі здійснення міждисциплінарного дослідження, гуманітарного за формальними та сутнісними ознаками, використовувалися загальнонаукові теоретичні методи вивчення літературних джерел, опису, аналізу, синтезу, інтерпретації; педагогічний та методичний методи спостереження, а також виховання та навчання засобами мистецтва; літературознавчі методи, зокрема герменевтичний, культурно-історичний, порівняльно-історичний. Дидактично спрямована інтерпретація, реалізована в межах статті, показує, що життя постає у просторі романного циклу про Гаррі Поттера як надскладна духовно-інтелектуальна загадка, яку можна розв'язати, лише докладаючи усіх зусиль розуму та серця, невпинно працюючи разом з усіма іншими людьми, щоразу виходячи на новий рівень усвідомлення завдань та можливостей їх вирішення. Тобто життя вимагає невпинного особистісного розвитку, а повна самореалізація людини, що вводить її у простір історії, веде до гармонізації особистісного та загального буття. Тільки на шляху особистісного розвитку та творчого існування у просторі історії можна вибудувати алгоритм дій, що можуть привести до дива – звичайного людського щастя, яке ґрунтується на любові й тому відкриває нові горизонти буття.

Ключові слова: дидактична інтерпретація, розвиток особистості, творча самореалізація, духовно-інтелектуальна загадка, Дж. К. Ролінг, «Гаррі Поттер».

Вступ

Феномен надзвичайної популярності циклу романів Дж. К. Ролінг про Гаррі Поттера має бути осмислений у контексті сучасної дидактичної та педагогічної рефлексії з метою розкриття та використання закладеного у це явище потенціалу впливу на процес становлення та розвитку особистості молодшої людини. Хоча здійснення аналізу особливостей впливу перекладних творів сучасної масової літератури на дитячу та підліткову аудиторію поширюється в різних країнах (Yildiz, 2016), «поттеріана», поза проблемами перекладу текстів (Inggs, 2003), залишається в цьому стосунку недостатньо вивченою. Втім, вже досягло повноліття не лише покоління, яке вперше відкривало сагу Дж. К. Ролінг у процесі читання, але й покоління, котре знайомилось з циклом романів завдяки екранізації, комп'ютерним іграм, широкій рекламній кампанії товарів масового споживання, тематично пов'язаних зі знаменитим твором англійської письменниці. «Гаррі Поттер» став символом цих поколінь як певної інтернаціональної спільноти, що усвідомлює себе в контексті сучасного життя, в умовах глобалізації, які відкривають принципово нові можливості й загрози в плані становлення та самореалізації особистості. Факт масового захоплення фантастичною літературою та фентезі, здатність цих жанрів об'єднувати велику кількість людей у так звані фан-спільноти сприймаються як виклик науці про

літературу (Dedinova, 2015). Крім того, означені спільноти мають тенденцію набувати релігійного забарвлення, що в умовах поширення Інтернет та формування кіберпростору вимагає особливої уваги, оскільки якість подібної трансформації може бути під сумнівом (O'Callaghan, 2015).

Продуктивним видається погляд на сучасну популярну літературу для дітей та юнацтва в контексті гетерології (дискурсу про іншого), що дозволяє уникати нав'язливого диктату, дисбалансу у відносинах між автором-дорослим та читачем-дитиною (Nikolaieva, 2009). Це уможливується завдяки опорі на карнавальні культурні традиції, що проходять через простір адресованих юнацькій аудиторії жанрів, програмуючи атрибутивну рівноправність естетичної комунікації, повагу до особистості юної людини, визнання її права на незалежність мислення, мовлення, дії.

Вітчизняна методика викладання зарубіжної літератури активно реагувала на введення першої книги циклу Дж. К. Ролінг до шкільної програми. З'явилася низка публікацій, присвячених вивченню роману «Гаррі Поттер і філософський камінь» на уроках зарубіжної літератури (Ісаєва, 2003; Бояршинова, 2007), а також розробки виховних заходів на матеріалі книги (Мельник, 2002). Але після змін у програмі цікавість методичної спільноти до циклу романів почала згасати, натомість школярі продовжують захоплюватися

сагою про Гаррі Поттера, читати і перечитувати всі романи циклу неодноразово. Показовим є батьківський досвід, коли діти середнього і старшого шкільного віку намагаються залучити старше покоління до читання книжок, які їм особливо подобаються, потребуючи участі й допомоги у розумінні смислу прочитаного (Як заохотити дитину читати, 2019).

У межах сучасної методики вивчення літератури йдеться передусім про аналіз твору, хоча в дійсності у просторі уроку відбувається інтерсуб'єктивна перевірка інтерпретації, здійснюваної учнями та вчителем як рівнозначними учасниками навчального діалогу (Астрахан, 2014: 269). Увага до дидактичного потенціалу інтерпретації літературних творів досліджується найчастіше в контексті процесу вивчення мови, що вимагає звернення до творів літератури тієї країни, мова якої вивчається (Salakhova, Burtseva, 2017), або в плані дидактично-прикладного осягнення творів рідної літератури у компаративному зіставленні з творами світової літератури з метою подолання бар'єрів у процесі міжкультурної взаємодії (Zelenková, 2018). З іншого боку, реалізовані з опорою на настанови онтологічної герменевтики наукові інтерпретації великих творів світової літератури залишаються за межами практики шкільної інтерпретації, хоча містять значущий потенціал розуміння духовного буття людини та потреб особистісного розвитку (Volkova, Ovcharova, Kolesnikova, Abramzon, Rudakova, Chernova, Zaitseva, 2019), шляхів подолання егоцентричного індивідуалізму та гармонійного входження у людську спільноту (Кгоо, 2017).

Інтерпретація творів сучасної літератури, здійснювана вчителем разом з учнями в межах виховних заходів, із залученням різних форм позакласної роботи, пов'язаних із вивченням зарубіжної літератури, на уроках позакласного читання, дає можливість омовлення смислів, які, відповідно до настанов онтологічної герменевтики, виступають як спільні для літературного твору і буття в цілому. Ці смисли проявляють свою інтерсуб'єктивну значущість в процесі переходу від усвідомлення особливостей індивідуально-особистісних інтерпретацій до єдиної інтерпретації, спільної для всіх учасників обговорення. У такий спосіб аксіологічно-емоційна наскрізна лінія літературного компоненту базової та повної середньої освіти реалізується з максимальною повнотою. Відчитані в процесі інтерпретації смисли твору співвідносяться з актуальними для школярів цінностями, запускаючи механізм корекції аксіологічної сфери особистості, її переходу на нові шаблі розвитку. На думку Ю. М. Лотмана, художній текст літературного твору є семіотичною системою, що транслює адресату естетичну інформацію, яку той готовий прийняти на актуальному етапі особистісного розвитку (Лотман, 2001). Дидактична інтерпретація реалізує особистісно-центричний підхід, пропонуючи старшокласнику можливість залучитися до процесу читання, засвоєння, інтерпретації літературного твору або ухилитися від цього. Такий підхід корелює з концепцією навчання як діалогу, адже передбачає повагу (любов) до людини, ґрунтується на визнанні рівнозначності учасників діалогічної взаємодії, що запрограмовані самою при-

родою літературного твору (Астрахан, 2018).

Мета та завдання

Метою статті є дидактична інтерпретація циклу романів Дж. К. Ролінг про Гаррі Поттера, яка може бути покладена в основу підготовлених разом із учнями старших класів ЗНЗ заходів виховного та навчально-розвивального характеру.

Мета вимагає вирішення наступних завдань:

- характеристики картини світу та концепції людини, створюваних у межах художнього світу циклу Дж. К. Ролінг та осмислених у результаті його інтерпретації;

- визначенні значущості смислів, віднайдених у процесі інтерпретації, щодо становлення і розвитку особистості сучасної людини, впливу на її аксіологічну сферу;

- осмисленні «поттеріани» як певної розвивальної програми, підпорядкованої завданню підготовки молодшої людини до завдань і викликів сучасності, пов'язаних із необхідністю навчання і розвитку протягом усього життя задля гармонізації особистісного та загального буття.

Методи

У процесі здійснення дослідження у міждисциплінарному просторі гуманітарних наук використовувалися загальнонаукові теоретичні методи вивчення літературних джерел, опису, аналізу, синтезу, інтерпретації; педагогічний та методичний метод навчання, виховання та розвитку у просторі мистецтва; літературознавчі методи: герменевтичний, культурно-історичний, порівняльно-історичний.

Результати дослідження

Жанр фентезі, базовий для циклу романів Дж. К. Ролінг, генетично пов'язаний із чарівною казкою, основними функціями якої в системі культури були і залишаються виховна та розвивальна, прихована під маскою розважальної. Народна мудрість зв'язувала в одне радість та пізнання й виховання, які дійсно узгоджені між собою, адже радість може відчувати лише та людина, яка наближається до істини і вчиняє відповідно до неї, правильно. У книгах про Гаррі Поттера, дія яких у переважній більшості відбувається у дивовижному навчальному закладі - школі магії та чарівництва Гогвортс, письменниця влаштовує розкішне свято для юних читачів. Вона пропонує їм увійти у захоплюючий світ, наповнений чарівними предметами, які звернені водночас до впізнаваного казкового минулого і зумовленого поступом науки майбутнього, поєднують казкову вигадку з уявленнями про сучасні високотехнологічні гаджети і пристрої. Наприклад, казкова «мітла» сприймається як фантастичний портативний одномісний антигравітаційний апарат, призначений для польоту. Герої знають про різні марки таких апаратів, відстежують новинки, позначені роками розробки, приймають до уваги «технічні характеристики» «Чистомету», «Німбусу-2000» чи «Вогнеблискавки». Подібно до того, як сучасний світ перед дитиною розкривається передусім як простір технологій, якими треба навчатися користуватися, не відстаючи від інших, учні школи магії та чарівництва поспішають освоїти способи оволодіння чарівними предметами та їх можливостями.

Якщо подібний апарат для польоту у майбутньому буде винайдено, стане можливим і квідич – гра, відмінності якої від надпопулярного нині футболу яскраво акцентують особливості зображуваного Дж. К. Ролінг світу та його дидактичну спрямованість.

Квідич – гра багатьох площин та рівнів, багатьох різнохарактерних завдань. Це розвивальна та виховна гра передусім. Те, що грають представники обох статей, що наявні три м'ячі, що поряд із завданням існує надзавдання – золотий сніч, говорить про складність гри, яка відображає складність самого життя: треба не лише досягти прагматичної цілі, забивши одні м'ячі, не лише вберегти себе, відбившись від інших м'ячів, треба ще не випускати з поля зору головне – мету, майже непомітну дорожчійну сутність події гри, її істинний смисл. Відкриття головним героєм смислу своєї особистісної історії, усвідомлення долі й призначення не випадково збігається у фіналі сьомої книги з відкриттям заповіданого Албусом Дамблдором сніча, в якому міститься воскресальний камінь. Так життя співвідноситься з грою, причому не лише у особистісному, а й у загальнолюдському вимірі, адже можливість подолання смерті воскресінням має статус до смислу існування усєї людської спільноти, до смислу історії, як стверджував К. Ясперс (Ясперс, 1991).

Поєднання фантастичного, що провіщає майбутнє, і певного історичного минулого, що зумовлює вектори стилю зображення вигаданого світу, не є новим у літературі. Ми зустрічаємо подібний прийом, наприклад, у М. Твена («Янки з Коннектикута при дворі короля Артура»), братів Стругацьких («Складно бути богом»). У циклі Ролінг середньовічний колорит є філософськи наснаженим, несе у собі можливість актуалізації найскладніших проблем духовного буття людини, адже європейське Середньовіччя – теоцентрична епоха, вертикально націлена на рух до Бога, пройнята пошуками істини, захоплена ексгезозою – просвітленим тлумаченням символів, що відображають нелегкий шлях до віри. Авторка досягає вражаючого ефекту, парадоксально поєднуючи зображення чарівників-чорнокнижниками з вивіренним, зваженим, точно відповідним основним християнським постулатам тлумаченням зображеного, що розгортається у площині невпинної духовно-філософської рефлексії персонажів.

Так, наскрізною темою циклу, основою його аксіології, стає любов, здатна подолати смерть. Албус Дамблдор називає її давньою потужною магією, якій нічого не може протиставити зло, обмежене тим, що живе, не маючи про жодного поняття про «дитячі казки, любов, вірність і невинність». В цьому контексті магічна сила – це духовна сила, точно узгоджена зі словом, про що також розмірковують персонажі. Її накопичення, сповнена невпинної духовної роботи особистісна еволюція стає запорукою перемоги над злом. Особливий статус в романі отримує саме здатність любити, що набуває свого максимуму у самопожертві. Так Лілі Поттер жертвує собою заради порятунку сина; її материнський подвиг стає відправною духовною координатою для Гаррі, замковим каменем його внутрішнього світу. Не випадково, Гаррі

й Герміона відвідують місце поховання Джеймса та Лілі Поттерів у святвечір, напередодні Різдва. Білі різдвяні троянди, що вони залишають на могилі, – прозорий символ християнської любові.

Приносить своє життя в жертву перемозі над злом і Дамблдор, основною рисою якого була здатність вірити в інших, бачити їх найкращі риси за будь-яких обставин, прагнення дієво допомагати, коли ці обставини складаються найгіршим чином для Геріда, Люпина, Трелоні, Снейпа, Крічера тощо. Дамблдор і перед обличчям смерті продовжує, рятуючи від злочину вбивства, переконувати Драко Малфоя, що він не той, ким себе вважає, що його дитяча душа насправді не має нічого спільного з прибічниками зла. Надзвичайна сила Дамблдора, що робить його блискучим, неперевершеним чарівником, – це духовна сила, заснована на любові, талант, що виявляє себе передусім у ставленні до інших, здатності співпереживати, цінувати щастя іншого перш за все. Звісно, Дамблдор не Бог зображуваного фентезійно-фантастичного світу, а людина, як і інші персонажі. Він іде до своєї майже божистої мудрості через спокуси, помилки, провину і каяття. Історія юнацької дружби Дамблдора і Геллерта (анagramа імені одного з найогидніших історичних діячів ХХ століття) Гріндевальда, їх спільне прагнення стати володарями смерті, перебудувати світ, приносячи інших в жертву «загальному благу», розкриває образ директора Гогвортса у несподіваному світлі. Дамблдор, що все життя відчуває себе винним у смерті хворої сестри, через каяття навчається тримати під контролем свою нестійкість щодо слави і влади, обирає скромний шлях вчителя, відмовляючись від посади міністра магії, підпорядковуючи своє життя боротьбі зі злом і підготовці інших до цієї боротьби. Це вчитель, який здатен попросити у учня пробачення за помилки, вибачитися за приховане від нього знання, неначе за зловживання владою, цим знанням зумовленою.

Готовність Дамблдора до страждання та самопожертви, сила, закорінена у слабкості люблячого серця, віра в кожную людину, знання, вивірене талантом, мудрість, заснована на чесному визнанні помилок та щирості каяття, відповідальність за майбутнє, що виходить за межі власного життя, – натяк на можливість максимального розкриття божественного потенціалу, яким наділена людина. В цьому сенсі Армія Дамблдора та Орден Фенікса – дві символічні вікові ступені наближення до позачасової та позাপросторової спільноти, яку умовно можна було б назвати «кадровим потенціалом Бога». Художня логіка епічної саги виразно показує, що «вибір між легким та правильним», про який говорить Дамблдор, звертаючись до учнів Гогвортсу, постійно супроводжує буття людини, розгортаючи її у бік зла і смерті чи любові і безсмертя. У цьому плані Фенікс Дамблдора – символ нескінченного відродження життя, його торжества і перемоги, що потребує участі кожного.

Готовність віддати своє життя за іншого, загинути у війні зі злом – спільна риса багатьох персонажів роману, близьких до Гаррі і Дамблдора. Сага про Гаррі Поттера – це героїчна сага. В основі героїчної поведінки персонажів – свідомий вибір, глибоке ба-

жання бути відповідним вимогам обставин, очікуванням інших, потребам часу. Дж. К. Ролінг точно і глибоко розкриває психологію героїчного, яке не має нічого спільного з позою, марнославством, самозакоханістю, облудою самообману. Від книги до книги дитяча цікавість, жага пригод, бажання виграти у змаганні з іншими, притаманна юним героям, змінюється прагненням досягнути правду про себе і світ у всій повноті, мужньою послідовністю у випробуваннях, готовністю зробити більше, ніж можливо, для перемоги, яка належить усім. Це поєднання активно-дієвого з рефлексійно-психологічним, належність головного персонажа водночас до авантюрно-героїчного та життєвого (за В. Халізовим) типу – важлива риса художнього світу романного циклу.

Письменниця підкреслює, що Гаррі Поттер – звичайний хлопчик, і саме так себе усвідомлює, з органічною скромністю дивуючись загальній увазі, яка постійно коливається між захопленням та сумнівами, набуває різних форм – від дружньої любові та співчуття до ревнощів, заздрощів, нерозуміння, страху, ненависті. Він болісно відчуває невпевненість, неготовність до нових випробувань, тяжко переживає помилки і втрати, завжди залишаючись чесним із самим собою. Його характерна риса – уважність до найдрібніших подробиць зовнішнього та внутрішнього життя, прагнення зрозуміти смисл кожної такої подробиці, витлумачити її в контексті загального руху часу від минулого через сьогодні до майбутнього. Власне, це творчий, художній погляд, для якого не існує нічого незначущого і все є взаємоузгодженим, цілісним, навантаженим зв'язком з істиною. За смислами і взаємозв'язками ховається чудесність життя, його тотальна проїнятість любов'ю, яку здатна досягнути втаємничена і дисциплінована свідомість людини-творця. Її відповідальна діяльність здатна суттєво змінити хід історії саме тому, що ґрунтується на глибокому особистісному розумінні її смислу. «Чарівник» у межах художнього контексту саги і означає «творець», творець самого себе, світу, історії.

У цьому плані «обраність» Поттера вказує на свідоме входження особистості у простір великої історії, яка інтерпретується в романному циклі у її метафізичному смислі, в плані боротьби між добром і злом. «Обраність» як особистісний вибір «шляхетного життя», «життя як випробування» та служіння вирізняє, на думку Х. Ортега-і-Гассета, людину з маси: «людина непересічна, неповторна внутрішньо потребує чогось більшого й вищого, ніж вона сама, постійно зв'язується з ним і служить йому за власною волею. Згадаймо, чим вирізняється обранець від пересічної людини – перший вимагає від себе багато, другий у

захваті від себе й не вимагає нічого. Всупереч поширеній думці, служіння – доля обраних, а не маси» (Ортега-і-Гассет 1997: 76). Такий погляд парадоксально спростовує хибне розуміння обраності, притаманне негативним персонажам роману, які прагнуть змусити інших служити собі, поставити свою особу над усім та усіма, жертвувати іншими заради своїх цілей, обійти спільні для всіх закони життя і смерті. Такого роду дії ведуть до морального й фізичного знищення особистості, припинення історії, її перетворення на апокаліптичну катастрофу. У такому контексті особистісне становлення та самореалізація кожної людини можуть бути потрактовані як історична необхідність, запорука продовження загальнолюдського розвитку. Євангельська думка про нечисельність обраних у цьому плані сприймається як гірка констатація, усвідомлення того, що люди в масі своїй схильні до малодушого ухиляння від складного шляху служіння, що супроводжується важкими випробуваннями та вимагає самопожертви.

Обраність не пов'язана, отже, із володінням будь-чим, навіть коли йдеться про магичні, чарівні речі – дари смерті, за якими вгадуються фантастичні технологічні можливості. Саме словосполучення «дари смерті» звучить як оксюморон, адже смерть не може дарувати, вона лише забирає. Якщо ж «смерть» – це лише позначення вектору подальшого шляху, який супроводжується виходом за межі уявленого, зміненням ракурсу бачення та масштабів вимірювання дійсності, її дари небезпечні тим, що є незаслужено передчасними. Так, Гаррі вчасно відмовляється від пошуку дарів, долаючи спокусу зосередити всі зусилля на володінні ними. Дари смерті приходять до нього, набуваючи принципово нового значення, тоді, коли він виявляється готовий до цього. Це відбувається органічно, неначе саме собою: плащ-невидимку він успадковує від батька, воскресальний камінь – від Дамблдора, а паличку з бузини¹ отримує в боротьбі з Волдемортом як знак духовної переваги та перемоги. Дари смерті – дзеркальне перекручування, антиномічне викривлення Святих дарів, символічно пов'язаних з ідеєю вічного життя, можливістю входження у потенційно відкрити для всіх духовну спільноту, об'єднану вірою, яка неможлива без очищення душі.

У кожній книзі центральний персонаж та його друзі не лише добиваються досягнення певної конкретної мети у боротьбі з Волдемортом, але й вирішують надскладні духовно-психологічні проблеми, набуваючи нової особистісної якості. Так наприклад, у книзі «Гаррі Поттер і в'язень Азкабану», перед героєм постає завдання отримати владу над власним страхом.

¹ Образ бузинової палички викликає дещо несподівані, на перший погляд, інтертекстуальні перегукування з романом Г. Гессе «Гра в бісер» (Гессе, 2014). В одній з перших глав роману головний герой Йозеф Кнехт під час весняної прогулянки разом з приятелем, що хотів нарізати у лісі бузинових паличок, відчуває якийсь дивовижне піднесення, переживає особливий момент гармонії. Запах весняного лісу, свіжих бузинових паличок, музика Шуберта, про яку думав Кнехт, утворили примхливий індивідуальний асоціативний зв'язок, втілюючись в усвідомлення власного покликання, вибір власного шляху. Через роман Гессе проходить ідея самозреченого служіння, підпорядкованого завданням невинного духовного розвитку, реалізації покликання. Отже, бузинова паличка – символ покликання, особистісної самореалізації, обраності у окресленому Х. Ортега-і-Гассетом сенсі. Ми не знаємо, чи була Дж.К. Ролінг, що мала філологічну освіту, шанувальницею Г. Гессе, але у циклі про Поттера можна побачити й певні перегукування з романом «Степовий вовк»: мотив перетворення чоловіка на вовка, віддзеркалення героя (Германа) в героїні (Герміоні), поєднання фантастичного та реального у магичному театрі («тілки для божевільних»). Виникає враження, що, створюючи цикл про Гаррі Поттера, Дж.К. Ролінг наповнила буквальною смислом таке явище в історії літератури ХХ століття, яке «магічний реалізм», прямо поєднуючи зображення магів та їх чарівного світу з відтворенням реальної дійсності та її найфундаментальніших закономірностей.

Не вигаданим, дитячим страхом, що його легко можна знищити за допомогою сміху. Хоча дитячі «страхи» – це своєрідні маски, за якими ховається справжній «дорослий» страх, що паралізує душу (як у випадку Гаррі), відмінність між богартом та дементором виявляється надзвичайно суттєвою. Письменниця не лише персоніфікує справжній «дорослий» страх, пов'язавши його з образом дементорів – демонічних істот, що живляться душами людей, відбираючи у них найкращі спогади, надію, радість життя. Вона детально художньо розробляє в межах зображуваного світу логіку психології страху та закономірність самої можливості перемоги над ним.

Скажімо, читачі мають зрозуміти, що найбільший страх, від якого похідні всі інші, – це страх перед смертю. Саме на неї натякає зовнішній вигляд дементорів – плащі-савани, відсутність обличчя, сліди тліну на кінцівках. Вразливість Гаррі, його страх перед дементорами, що призводить буквально до втрати свідомості, мотивований тим, що він бачив смерть на власні очі, ставши свідком загибелі батьків. Картина їхнього убивства Волдемортом, закарбована у підсвідомості хлопчика, стає для нього страшним свідомством про існування смерті, у тому рахунку – неприродної, такої що може бути результатом злочину. Його свідомість не справляється з феноменом смерті, пасує перед ним. Важливо, що на картину фізичної смерті батьків накладається картина духовної загибелі їх вбивці, про яку свідчить його холодний сміх – знак нелюдської жорстокості. Письменниця глибоко ставить проблему, адже смерть душі, якою загрожують дементори, страшніша за фізичну загибель. Саме такої смерті боїться герой – загибелі душі – радості, надії, любові. Лише поступово Гаррі навчається долати свій страх, усвідомлюючи його, загартовуючи душу, відкриваючи для неї рятівний зв'язок з душами інших людей – друзів, батьків, підсилюючи її частям завжди пам'ятати про тих, кого любиш. Адже любов, як сказано в одній безсмертній книзі, не боїться.

У кульмінації цієї частини циклу Гаррі відганяє дементорів, рятує себе та інших, завдяки переживанню духовного єднання з батьком, якого він відкрив для себе, спілкуючись з його друзями Сіріусом Блеком та Ремусом Люпином, знайомлячись з подробицями дитинства та дорослого життя Джеймса Поттера. Дамблдор говорить про те, що Гаррі знайшов батька у своєму серці, і патронус, який має такий же вигляд, як і патронус Джеймса, є тому підтвердженням. Цікаво, що патронуси у книзі Ролінг набувають образу тварин, утворених сріблястим світлом, яке відганяє морок смерті і забуття: красиве символічне втілення ідеї вічного життя, поєднання природного і духовного. Як кожний символ, патронус може бути різнопланово інтерпретований, але сама ідея об'єднати в одному образі органічну красу живого і можливості вічного натякає на перспективність синтезу начал, які у свідомості сучасної людини постають розділеними та протиставленими. «Дитячий» варіант патронуса, оформлений як красива, жвава тварина, доповнюється у фіналі сьомої книги зображенням підтримки та захисту, що отримує Гаррі, рухаючись назустріч Волдеморту у Забороненому лісі.

Авторка відзначає, що викликати патронуса не було потреби, адже померлі, з якими герой пов'язаний любов'ю і пам'яттю серця, захищали його від дементорів, супроводжували у найскладніший момент життя.

У третьому томі «Гаррі Поттер і в'язень Азкабана» поряд із розробкою теми дементорів та можливості протистояти ним, піднімається проблема істинного розуміння подій, які відбуваються, справедливості у оцінці поведінки людей, яка неможлива без повноти знання про те, що сталося. Так, незнання повної правди про обставини загибелі Джеймса та Лілі Поттерів призводить до того, що дійсний зрадник перекладає провину на Сіріуса Блека, який постає в очах інших як злочинець і дванадцять років утримується у в'язниці Азкабан під контролем дементорів. Гаррі Поттер й інші персонажі книги складно йдуть до відкриття істини, встановлення якої дозволяє, за словами Дамблдора, врятувати невинну людину.

Подієво порятунок стає можливим завдяки подорожі у часі, що його здійснюють Гаррі і Герміона. Паралельно з тим, як Гаррі вчився перемагати страх перед дементорами, Герміона, щоб охопити всі обрані нею навчальні предмети, освоювала «маховик часу», що дозволяє, завдяки поверненню у минуле, водночас перебувати у двох місцях. Повернення на кілька годин у минуле та наявність такої «зброї», як знання про подальший перебіг подій, дають героям можливість якісно по-іншому дивитися на те, що відбувається, надавати дієву допомогу самим собі у скрутних обставинах.

Так у четвертому томі віддзеркалюють одна одну можливість подолання страху перед смертю через встановлення духовного зв'язку з іншими людьми та можливість володіти часом, дієво коригуючи помилки та недоопрацювання, що виростають на ґрунті неповного знання, браку інформації, яку могли б надати знову ж таки – інші люди, які цією інформацією володіють. Необхідність спасіння душі відбивається у необхідності порятунку життя.

Отже, цільний зв'язок між людьми, заснований на любові / істині, уможливує гармонізацію світу, для якої потрібна постійна праця живої душі, забезпечує присутність вічного у часі, позбавляє час ознак катастрофічності, робить його доброякісно створюючим, а не руйнівним. Так вибудовується алгоритм дива, що вимагає і знання (праці розуму), і любові (праці душі), і активних (сміливих і вчасних) дій разом з іншими, заради інших.

Від однієї книги циклу до іншої завдання, що стоять перед героями робляться складнішими, проблеми, що їх піднімає Ролінг, набувають нового значення та глибини. Скажімо, у п'ятій книзі «Гаррі Поттер і орден Фенікса» головному герою доводиться чинити опір не лише злу, що починає спотворювати світ – оселяється у школі в особі Долорес Амбридж, підпорядковує роботу міністерства магії особистим амбіціям міністра Фаджа. Необхідність протидіяти несправедливості та цькуванню у зовнішньому світі доповнюється необхідністю захищати свій внутрішній світ від злих спроб ним оволодіти. Гаррі Поттер болісно відчуває, що його «мозок та тіло заражені

отрутою Волдеморта», переживає наслідки втручання як скверну, втрату чистоти. Тут симптоматичними виявляються не лише вочевидь нав'язні ворогом агресивні сплески, скеровані насамперед на Дамблдора, якого Гаррі любить усією душею, але й постійні роздратованість і злість, що спалахують під час спілкування з друзями, відчуття нерозуміння та самотності. Характерним є порівняння, що його вживає письменниця, коли говорить про загрозову негативізацію внутрішнього життя героя: злість піднялася в душі Гаррі, неначе змія з високої трави.

Допомагають Гаррі, як завжди, друзі – Герміона, яка говорить не *про* Гаррі та його небезпечний внутрішній зв'язок з Волдемортам, а з Гаррі, називаючи речі своїми іменами, проговорюючи проблеми, які треба вирішувати; Джинні, яка розповідає про свої переживання того періоду, коли Волдеморт заволодів її душею за допомогою «щоденника Тома Реддла» (книга друга «Гаррі Поттер і таємна кімната»). І знову ці рятівні розмови відбуваються напередодні Різдва, у багатолюдному будинку родини Візлі, яка приймає Гаррі у свої обійми за будь-яких обставин, завжди вбачаючи у ньому рідного.

Проблема протидії злу, що намагається підпорядкувати душу людини, набуває глибокої та багатоаспектної розробки. У притчовому плані важливо, що відчуття порушення чистоти душі та тіла Гаррі починає переживати у підлітковому віці, втрачаючи дитячу гармонійність. Те, що відбувається з головним героєм, може бути зпроектованим на інших персонажів, які теж переживають прямий чи опосередкований вплив зла, що передається від людини до людини, є постійно присутнім у людській спільноті. Пояснюючи сам феномен зла, письменниця вдається до біблійних образів, адже Волдеморт так само віддзеркалює «ворога людського», як Дамблдор – Бога. Не випадково у його зовнішності є щось зміїне, що нагадує старозаповітну змію на двох ногах – джерело спокуси, слабкість перед якою привела до втрати першими людьми раю та зробила їх існування стражденим та смертним. Історія перетворення Тома Реддла на Волдеморта – результат ретельної реконструкції самих персонажів – Дамблдора, що встановлює важливі факти його життя, накопичуючи спогади людей, що перетиналися з Томом, Гаррі, який намагається зрозуміти внутрішню логіку ворога, що прагне його знищення. Рушійними силами духовної саморуйнації Тома, його перетворення на Волдеморта є бунт проти вчителя (доброти дива), зверхнє ставлення до інших, прагнення піднятися над ними, лицемірство та марнославство, безжалісне використання сили, жага безмежної вбивчої влади і, головне, страх перед смертю, бажання уникнути її, замінити власну смерть смертю інших ціною розщеплення власної душі.

Обговорення

Звісно, можна було б закинути авторці, як це робить у своїх лекціях Д. Биков, що вона в душі масової літератури епохи постмодерну майстерно маніпулює біблійними ремінісценціями, створюючи сучасну проекцію Біблії (Биков, 2014), а також використовує різноманітні літературознавчі й не тільки знання, наприклад, вчення К. Г. Юнга про архетипи:

дивовижна дитина (хлопчик, що вижив), мудрий старий (всевідаючий чарівник-вчитель), тінь-трикстер (персоніфікація зла, яке треба відділити від себе) тощо. Можна було б закинути, якби не втілена у художню тканину епічного циклу духовна робота, що вимагає живої співучасті читача, спроба глибокого особистісного осмислення філософської проблеми життя і смерті, релігійної проблеми воскресіння та безсмертя. Якби не та робота над ідеєю Бога, якою завжди надихається велика література.

Можливо, з суто релігійної точки зору, у самій спробі увияти боротьбу між добром і злом на вищих поверхах буття (адже що нагорі, те й на землі), у надлюдському, надісторичному вимірі є щось сумнівне. Адже чарівники Ролінг – це не зовсім люди. Гогворте – це простір, у якому намічений, але постійно знімається кордон між життям і смертю: можна побачити і почути привида, побувати на ювілеї смерті (потрапити у інший вимір буття, інший відлік часу – не з моменту народження, а з моменту смерті). Тут відсутній кордон між життям і мистецтвом: картини виявляються живими, портрет може виступити як канал зв'язку, прокладений через простір і час. Щоб потрапити у вежу Грифіндору, учні мають пройти через картину, ще й називаючи відомий тільки їм пароль. У певний момент, рухаючись у плащі-невидимці замком, Гаррі відчуває себе привидом; залишаючись до певного часу невидимим у ході фінальної битви з Волдемортам, він, неначе янгол-охоронець, захищає друзів, встановлює захисні чарівні щити між ними й ворогом. Письменниця ніби навмисно опередмечує суто абстрактні феномени й поняття: субстанція пам'яті та кам'яна чаша пам'яті (сито спогадів), філософський та воскресальний камінь, плащ-невидимка. Але при цьому зазначає, що персонажі можуть бути невидимими й без мантиї, летіти без чарівних пристосувань, насилати чари, не вимовляючи заклинань тощо.

Тоді виникає питання, ким є герої романного циклу? Вони існують у іншому вимірі (згадаймо платформу дев'ять і три чверті, розташовану між явною для магів дев'ятою та десятою). У них своя історія, яка особливо співвідноситься з людською історією (Дамблдор здійснив перемогу над Гріндевальдом у 1945 році). Спосіб організації художнього світу циклу, його закони дають можливість по-різному відповісти на це питання. Можливо, мова йде про акцентоване зображення буття душі людини, яка перебуває у постійному русі – навчанні, пізнанні, боротьбі, творчості, любові. А оскільки для Бога мертвих не існує, а душа мислиться релігійною свідомістю як безсмертна, письменниця виходить за межі узвичаєного. Тим більше, що в романному циклі наявні численні приклади взаємодії живих з мертвими: вони постійно присутні в житті тих, кого люблять (батьки Гаррі), до них можна звернутися за порадою (портрети попередніх керівників Гогвортсу, з якими радиться директор), за інформацією (розповідь Плаксивої Мірти про відкриття таємної кімнати, Гелени Рейвенклов про зникнення діадеми Ровени Рейвенклов). У художньому світі циклу смерть постає як продовження буття, позначене словами «далі», «вперед». Безголовий Нік говорить

щодо Сіріуса Блека, що той, на його думку, не стане чіплятися за примару життя, подібно до привидів, а рушить «далі». Дамблдор у видінні Гаррі зазначає, що в нього є вибір повернутися до життя, або рухатися «вперед».

У цьому плані важливо, що Гогвортс – це простір, створений мистецтвом, адже тут наявна величезна кількість картин та скульптур, різноманітних артефактів на зразок діадеми Ровени Рейвенклов чи меча Годрика Грифіндора, вражаюча бібліотека, де можна знайти рідкісні старовинні книги. Сам замок – витвір архітектурного мистецтва, храм, фортеця і університет водночас. Тут є підземелля, де мешкають учні факультету Слизерин та розташований кабінет Северуса Снейпа, круглі вежі Грифіндору та Рейвенклов, а також верхній поверх, де знаходиться кабінет Дамблдора. І тасмнічі глибини, у яких приховувався василіск – давній жах, що нагадує про страхи повністю залежних від природи пралюдей, створені ними міфи про хтонічних чудовиськ. Замок – своєрідна міфологічна модель світу, де низ і верх поєднані сходами, що постійно змінюють напрям руху, оскільки простір насичений часом, охоплений його динамікою відповідно до бахтінського розуміння хронотопу. Навіть скульптури у Гогвортсті у певний момент приходять у рух, позбавляючись статичності, виявляючись зачепленими спільною боротьбою. Горгуля – один із символів Гогвортсу – натяк на поєднання тваринно-матеріального та духовно-ідеального, потворного і прекрасного в авторській концепції людини. Поєднання гротексне, фантастично акцентоване, що виражає протилежності й стверджує перемогу духу над матерією, метафізики над фізикою. Звісно, без такої перемоги неможливий жоден твір мистецтва, адже застиглий, косний матеріал завжди має бути перетворений дивом творчого звершення. Такого роду перемога відповідає і перемозі вічного життя над смертю, що забезпечується і на рівні природньої естафети поколінь, відторнення батьків у дітях та дітей у дітях, і на духовному рівні – через входження у духовні традиції, які уможливають неперервність морального вдосконалення людства. Так, серед трьох дітей Гаррі та Джинні, крім хлопчика та ім'я Джеймс та дівчинки на ім'я Лілі, є наділений впізнаваними зеленими очима Албус Северус, названий на честь двох великих чарівників, директорів Гогвортсу.

Тема смерті та її подолання проходить через всю сагу. Вона заявлена вже у першій книзі, де йдеться про філософський камінь – алхімічний винахід, що дає можливість перетворювати будь-що на золото та уникати смерті. Дамблдор говорить Гаррі у фінальній розмові: «Зрештою, для досконалого розуму смерть – то ще одна цікава пригода. Розумієш, камінь насправді – не така вже й чудова річ. Він може дати скільки завгодно грошей і яке завгодно довге життя – дві найбажаніші речі для людей! Але біда в тому, що людям властиво обирати саме те, що для них найгірше» (Ролінг, 2002: 302). Тваринний страх перед смертю, що рухає Волдеморта, узгоджується із тваринною ж жагою домінування над іншими, «смертожер» – це формула існування тваринного світу, спосіб поведінки хижака. Але гасло прибічників Волдеморта –

«Останній же ворог буде знищений – смерть» – збігається із написом на могилі батьків Гаррі й повинен бути **інтерпретований** зовсім інакше. Волдеморт вдається до хитрощів, «лукавого мудрування», аби уникнути смерті. Розщеплюючи свою душу вбивством, залишаючи частки самого себе у різноманітних відомих і дорогоцінних речах, він іде до повного самознищення, обертаючи проти самого себе свою темну магію. Дамблдор говорить, що, поспішаючи спотворити свою душу, Волдеморт жодного разу не задумався над тим, яку силу має душа незаплямована й цільна. Душа причетна до безсмертя від початку, й людина, що намагається діяти відповідно до вихідної чистоти душі, її сутності, що розкривається у рятівній здатності любити, йде шляхом подолання смерті. Цей шлях свідомо обирає Гаррі – рухається назустріч смерті й несподівано для себе, але у відповідності до найкращих надій Дамблдора знищує її своїм самозреченим подвигом.

Знову ж таки, можна було б дорікнути Дж. К. Ролінг, що вона експлуатує відомі положення християнського віровчення, адже Христос своєю жертвовною смертю знищує, відміняє смерть як наслідок гріхопадіння, відкриває перед людством перспективу вічного життя. Дещо наївно виглядає заклик до каяття, який звертає Гаррі до Волдеморта за хвилину до перемоги над ним. Але з іншого боку, підпорядкувати дії силових ліній християнської моралі, на якій ґрунтується аксіологія європейської культури, такий складний фентезійно-фантастичний матеріал, що неначе виривається за межі звичного, усталеного, зовсім нелегко. Адже йдеться про цілий світ з величезною кількістю персонажів, широким охоптом часу, безліччю подробиць, кожна з яких діє в межах окресленого смислу. Власне, й зі змістом звичайного людського життя, яке постає у реальній багатоманітності та складності конкретики, у взаємозв'язках з життями інших людей, їх діями, що ведуть до непередбачуваних наслідків, у динаміці постійно виникаючого нового, до якого людина часто виявляється неготовою, оскільки зачеплена інерцією існування, розібратися зовсім нелегко.

Висновки

Отже, дидактично спрямована інтерпретація, ґрунтована на літературознавчому осягненні літературного твору, показує, що життя постає у просторі романного циклу про Гаррі Поттера як надскладна духовно-інтелектуальна загадка, яку можна розв'язати, лише докладуючи усіх зусиль розуму та серця, невпинно працюючи разом з усіма іншими людьми, щоразу виходячи на новий рівень усвідомлення завдань та можливостей їх вирішення. Тобто життя вимагає невпинного особистісного розвитку, а повна самореалізація людини, що вводить її у простір історії, – передумова «обраності», яка художньо концептуалізується як самовіддане служіння покликанню, шлях до гармонізації особистісного та загального буття. Тільки на шляху особистісного розвитку та творчого існування у просторі історії можна вибудувати алгоритм дій, що можуть привести до дива – звичайного людського щастя, яке ґрунтується на любові й тому відкриває нові горизонти буття. У фіналі

Дамблдор називає свого улюбленого учня Гаррі «чудовим хлопчиком», радіючи через бар'єри смерті його перемозі, яка належить усім.

Інтерпретація подій, ситуацій, вчинків, висловлень, різноманітних текстів (від казок до епітафій) включена у подієву сферу романного циклу у зв'язку з необхідністю вирішення складних завдань, без чого досягнення життєвої перемоги у кожний окремий момент часу є неможливим. Залучаючи старшокласників до здійснення дидактичної інтерпретації літературного твору у різноманітних формах класної та позакласної роботи, ми не лише вчимо їх читати й

пізнавати літературні твори, але й формуємо вміння і навички, необхідні для індивідуальної та спільної роботи розуміння життєвих завдань та буттєвих смислів, яка стає запорукою продовження життя та його гармонізації.

Перспективи подальшого дослідження пов'язані зі здійсненням реінтерпретації окремих книг й романного циклу Дж. К. Ролінг у цілому і розробленням різноманітних форм класної та позакласної роботи на її основі з метою розгортання дидактичної комунікації відповідно до актуальних завдань розвитку особистості учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Астрахан Н. Буття літературного твору: Аналітичне та інтерпретаційне моделювання : монографія. К. : Академвидав, 2014. 432 с. (Серія «Монограф»).

2. Астрахан Н. И. Литературное произведение как пространство диалога. *Мова і культура. (Науковий журнал)*. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2018. Вип. 21. Т. III (192). С. 13–19.

3. Быков Д. Гарри Поттер. Евангелие от Роулинг. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=T0uolNBPYIQ> (дата звернення: 10.10.2019).

4. Бояршинова С. И. Мандрівка світом роману Джоан Роулінг «Гаррі Поттер і філософський камінь». *Зарубіжна література*. 2007. № 3. С. 40–42.

5. Гессе Г. Гра в бісер: роман / пер. з нім. Є. О. Поповича. Харків : Фоліо, 2014. 543 с. (Б-ка нобелівський лауреатів).

6. Ісаєва О. О. Феномен сучасної дитячої літератури: Інтелект-шоу «Єврика» за казкою Дж. Ролінг «Гаррі Поттер і філософський камінь». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах освіти України*. 2003. № 5. С. 51–52.

7. Лотман Ю. М. Семиосфера. СПб.: Искусство–СПБ, 2001. 704 с.

8. Мельник А. Мандрівка у твою мрію: Сценарій позакласного заходу за романом Дж. Ролінг «Гаррі Поттер і філософський камінь». *Всесвітня література в середніх навчальних закладах України*. 2002. №21. С. 56–59.

9. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс. *Избранные труды* / пер с исп.; сост., предисл. и общ. ред. А. М. Руткевича. М. : Весь Мир, 1997. С. 43–163.

10. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь / пер. В. Морозова. К.: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2002. 319 с.

11. Як заохотити дитину читати Ранок на каналі UA: ЖИТОМИР 28.03.19. URL: <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=w4JxiND6Qls&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2mPNXJT-Bq4JKgPGEM0sGNkBGzzFbkObQHtA3mpy09EKxRAK8tqX5Tnpw> (дата звернення: 10.10.2019).

12. Ясперс К. Смысл и назначение истории / пер. с нем. М. И. Левина. М. : Политиздат, 1991. 527 с. (Мыслители XX в.).

13. Dedinova T. Fantastic literature in the Czech context as a literary science challenge. *Ceska literatura*. 2015. Vol. 63, No 2. P. 183–211.

14. Ingg J. From Harry to Garri. Strategies for the Transfer of Culture and Ideology in Russian Translations of Two English Fantasy Stories. *Meta. Journal des traducteurs*. 2003. Vol. 48, No 1-2. P. 285–297.

15. Kroo K. “A man of character, a man who acts...” - The Underground Man in the Context of the Semantic Definition of Nihilism. *Mundo Eslavo-journal of Slavic Studies*. 2017. No 16. P. 343–354.

16. Nikolaieva M. Theory, post-theory, and aetionormative theory. *Neohelicon*. 2009. Vol. 36, No 1. P. 13–24.

17. O'Callaghan S. Navigating the 'other' world: cyberspace, popular culture and the realm of the Otherkin. *Culture and Religion*. 2015. Vol. 16, No 3. P. 253–268.

18. Salakhova A. R. Russian literature in class: steps to face (re)cognition. *Ad Alta-journal of interdisciplinary reserarch*. 2017. Vol. 7, No 2. P. 116–118. E-7979–2016

19. Volkova V., Ovcharova S., Kolesnikova O., Abramzon T., Rudakova S., Chernova O., Zaitseva T. Philosophy of Being in L. N. Tolstoy's Works of 1850–1860-Ies: a Man and Nature. *International journal pf applied exercise physiology*. 2019. Vol. 8, No 2.1. P. 441–450.

20. Yildiz D. An Examination of Popular Translated Novels for Children in Terms of Content. *Selcuk universitesi edebiyat facultiesi dergisi-selcuk university journal of faculty of letters*. 2016. No 36. P. 435–466.

21. Zelenková A. Comparative Literature as Educational Means of Understanding and Communication. *Journal of Language and Cultural Education*. 2018. Vol. 6, No 1. P. 108–116.

REFERENCES

1. Astrakhan, N. (2014). Buttia literaturnoho tvoruu: Analitychne ta interpretatsiine modeliuвання [*Being a Literary Work: Analytical and Interpretative Modeling*], Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].

2. Astrakhan, N. I. (2018). Lyteraturnoe proyzvedenye kak prostranstvo dialoha [Literary Work as a Space of Dialogue]. *Mova i kultura. (Naukovyi zhurnal) - Language and Culture. (Scientific journal)*. Kyiv: Vydavnychiy dim Dmytra Buraho, 21, III (192), 13–19 [in Russian].

3. Bykov, D. (2014). Garri Potter. Evangelie ot Rouling [*Gospel according to Rowling*]. Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?v=T0uolNBPYIQ> [in Russian].

4. Boyarshynova S. I. (2007). Mandrivka svitom romanu Dzhohan Roulingh «Harri Potter i filosofskiy ka-

min» [The Journey Through the World of Joan Rowling's "Harry Potter and the Philosopher's Stone"]. *Zarubizhna literatura - World Literature*, 3, 40-42 [in Ukrainian].

5. Gesse, G. (2014). *Gra v biser: roman [Game of biser: novel]*, (E. O. Popovich, Trans.). Kharkiv: Folio [in Ukrainian].

6. Isayeva O. O. (2003). Fenomen suchasnoi dytyachoyi literatury: Intel'ekt-shou «Evryka» za kazkoyu Dzh. Rolinh «Harri Potter i filosofskyi kamin» [The Phenomenon of Contemporary Children's Literature: The Intellect Show "Eureka" based on the J. Rowling Tale "Harry Potter and the Philosopher's Stone"]. *Vsesvitnia literatura v serednikh navchalnykh zakladakh osvity Ukrainy - World Literature in Secondary Educational Institutions of Ukraine*, 5, 51-52 [in Ukrainian].

7. Lotman, Yu. M. (2001). *Semiosfera [Semiosphere]*. SPb.: Iskusstvo-SPB [in Russian].

8. Melnyk A. (2002). Mandrivka u tvoyu mriyu: Stsenariy pozaklasnoho zakhodu za romanom Dzh. Rolinh «Harri Potter i filosofskyi kamin» [Journey Into Your Dreams: A Screenplay of an Extracurricular Event by J. Rowling's "Harry Potter and the Philosopher's Stone"]. *Vsesvitnya literatura v serednikh navchal'nykh zakladakh Ukrainy - World literature in secondary schools in Ukraine*, 21, 56-59 [in Ukrainian].

9. Ortega-i-Gasset H. (1997). *Vosstanie mass [Revolt of the Masses]*. *Izbrannye trudy [Selected works]*, Moscow, 43-232 [in Russian].

10. Roling Dzh. K. (2002). *Harri Potter i filosofskyi kamin [Harry Potter and the Sorcerer's Stone]*, (V. Morozov. Trans.), Kyiv: A-ba-ba-ha-la-ma-ha [in Ukrainian].

11. Yak zaokhotyty dytnu chytaty_Ranok na kanali UA: ZHYTOMYR [How To Encourage Your Baby To Read_The Morning On UA Channel: Zhytomyr] (n.d.) www.youtube.com/ Retrieved from <https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=w4JxiND6Qls&feature=youtu.be&fbclid=IwAR2mPNXJT-Bq4JKgPGEM0sGNkBGzFbkObQHtA3mpy09EKxRAK8tqX5Tnpw> [in Ukrainian].

12. Yaspers, K. (1991). *Smysl i naznachenie istorii*

[*Meaning and Purpose of History*], (M. I. Levin, Trans.). Moscow: Politizdat [in Russian].

13. Dedinova, T. (2015). Fantastic literature in the Czech context as a literary science challenge. *Ceska literatura*, 63 (2), 183-211 [in English].

14. Ingg, J. (2003). From Harry to Garri. Strategies for the Transfer of Culture and Ideology in Russian Translations of Two English Fantasy Stories. *Meta. Journal des traducteurs*, 48 (1-2), 285-297 DOI: <https://doi.org/10.7202/006975ar> [in French].

15. Kroo, K. (2017). "A man of character, a man who acts..."- The Underground Man in the Context of the Semantic. Definition of Nihilism. *Mundo Eslavo-journal of Slavic Studies*, 16, 343-354. L-5971-2018 [in English].

16. Nikolaieva, M. (2009). Theory, post-theory, and aetnonormative theory. *Neohelicon*, 36 (1), 13-24. DOI: 10.1007/s11059-009-1002-4 [in English].

17. O'Callaghan, S. (2015). Navigating the "other" world: cyberspace, popular culture and the realm of the Otherkin. *Culture and Religion*, 16 (3), 253-268. DOI: 10.1080/14755610.2015.1083454 [in English].

18. Salakhova, A. R. & Burtceva, T. A. (2017). Russian literature in class: steps to face (re)cognition. *Ad Alta-journal of interdisciplinary reserarch*, 7 (2), 116-118. E-7979-2016 [in English].

19. Volkova, V., Ovcharova, S., Kolesnikova, O., Abramzon, T., Rudakova, S., Chernova, O. & Zaitseva, T. (2019). Philosophy of Being in L. N. Tolstoy's Works of 1850-1860-Ies: a Man and Nature. *International journal pf applied exercise physiology*, 8 (2.1), 441-450 [in English].

20. Yildiz, D. (2016). An Examination of Popular Translated Novels for Children in Terms of Content. *Selcuk universitesi edebiyat facultiesi dergisi-selcuk university journal of faculty of letters*, 36, 435-466. DOI: 10.21497/sefad.285287 [in Turkish].

21. Zelenková, A. (2018). Comparative Literature as Educational Means of Understanding and Communication. *Journal of Language and Cultural Education*, 6(1), 108-116. DOI: 10.2478/jolace-2018-0007 [in English].

Natalia Astrakhan,

Doctor of Philology, associate professor,

Professor of the Department of German Philology and Foreign Literature,

Ivan Franko Zhytomyr State University,

40, Bolshaya Berdicheskaya Str., Zhytomyr, Ukraine

HARRY POTTER BY J.K. ROWLING: THE DEVELOPMENTAL POTENTIAL OF DIDACTIC INTERPRETATION

The article is concerned with the novel series about Harry Potter by J. K. Rowling in terms of its influencing the formation and development of a high school reader's personality. The purpose of the article is to carry out a didactic interpretation of the novel series in order to determine the personality developing potential of the picture of the world and the concept of man, created by the writer; to determine the significance of the meanings found in the process of interpretation of the influence on the axiological sphere of a modern person; to comprehend the saga as a programme for a young person, training for the tasks and challenges of the modern world, related to the need for lifelong learning and development in order to harmonize individual and general existence. While carrying out the interdisciplinary research, humanitarian according to its formal and substantive features, we used general scientific theoretical methods of studying literary sources, description, analysis, synthesis, interpretation; pedagogical and methodological methods of

observation, as well as education and training by means of art; literary methods, in particular hermeneutic, cultural-historical, comparative-historical.

The didactic interpretation of the article shows that life emerges in the space of the novel series about Harry Potter as a super-complex spiritual and intellectual riddle that can only be solved through the best efforts of the mind and heart, working tirelessly with all other people, each time taking on a new level of awareness of the tasks and the possibilities of solving them. That is, life requires constant personal development, and complete self-realization of a person, which introduces him or her into the space of history, leads to the harmonization of personal and general being. Only in the path of personal development and creative existence in the space of history can we build an algorithm of actions that can lead to a miracle - ordinary human happiness, which is based on love and therefore opens new horizons of being.

Keywords: didactic interpretation, personality development, creative self-realization, spiritual and intellectual riddle, J.K. Rowling, Harry Potter.

Подано до редакції 15.11.2019

УДК 797.2. 077

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2019-4-5>

Алексей Ганчар,
кандидат педагогических наук, доцент,
профессор кафедры тактики и общевойсковой дисциплины,
Институт Военно-Морских Сил Национального университета «Одесская морская академия»,
ул. Градоначальницкая, 20, Одесса, Украина,
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2881-4060>
e-mail: gancharivan3@gmail.com

Олег Чернявський,
кандидат педагогических наук, капитан 1-го ранга,
начальник кафедры социально-гуманитарных и
фундаментальных дисциплин,
Институт Военно-Морских Сил Национального университета «Одесская морская академия»,
ул. Градоначальницкая, 20, Одесса, Украина,
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9647-2066>
e-mail: cherole@ukr.net

Сергей Мединський,
доктор педагогических наук, доцент,
профессор кафедры педагогики и психологии,
Львовский государственный университет физической культуры имени Ивана Боберского,
ул. Тадеуша Костюшка, 11, Львов, Украина,
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-6082-6566>
e-mail: sermedyn@ukr.net

Иван Ганчар,
доктор педагогических наук,
профессор кафедры физического воспитания и спорта,
Национальный университет «Одесская морская академия»,
ул. Дидрихсона, 8, Одесса, Украина,
ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-1044-5495>
e-mail: gancharivan3@gmail.com

ОЦЕНИВАНИЕ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ФОРМИРОВАНИЯ НАВЫКОВ ПЛАВАНИЯ СРЕДИ СИЛЬНЕЙШИХ ПЛОВЦОВ-СТУДЕНТОВ НА XXX ВСЕМИРНОЙ УНИВЕРСИАДЕ В НЕАПОЛЕ-2019

В статье выявлена динамика рейтинга командного выступления сильнейших пловцов-студентов по результатам получения призовых наград среди мужчин и женщин, участников финальных заплывов при оценке в «очковом» эквиваленте на XXX Всемирной Универсиаде в Неаполе-2019. Пловцы-призеры, получившие золотые медали как у мужчин (900 очков), так и у женщин (881 очко) в «очковом» эквиваленте практически не отличаются (19 очков). Такая тенденция также просматривается, как среди награжденных серебряными медалями (соответственно 886 и 863 очков, отличие 23 очка), так и получивших бронзовые награды

Science and Education, 2019, Issue 4 ————— 40 —————